

“Yeryüzülü insan”

Son 30-40 yıldır sık sık başvurulan ve artık ‘politik bir duruş’ ifadesine dönüşen “dünyalı”* ile çok farklı bir kavram bu.

Metin Münir bir yazısında, (“Dünya değişik bir insan ve felsefe istiyor”) bizde hemen hemen hiç takip edeni olmayan, ama Batı’da hem Amerika’da hem de -başta Fransa ve İskandinavya olmak üzere- Avrupa’da, *neoliberal yıkımlara* ve onu kavramsal olarak *sinsice* sürdürme gayretlerine karşı, gittikçe genişleyen, ‘**mainstream**’ karakterli sistemi ‘*düzeltilme/yenileme*’ önermelerinin tamamen dışındaki bir ‘**düşünme yoğunlaşmasına**’ işaret etmiş.

‘Temeldeki **yanlışla** bütün maddi-manevi düşünsel bağlarından arınmaya’ çalışarak, bir ‘**Tabula Rasa**’, ya da, ‘**sil baştan bakmak**’ diyebilirim buna kısaca.

Kolay olmadığını da biliyorum.

Bu -bence- ‘**zihinlerimizi hakiki olarak tekrar açabilecek şeyleri**’ yazarların bazıları, bugün çok ümit bağlanan günümüzün en gözde uzmanlıklardan da geliyor. İşin güzel ve umut veren yanı bu.

Mesela, şu ara “*Overstory*” adlı son romanını öğrendiğim Richard Powers gibi.

O da *Silikon Vadisi*’nde bilgisayar programcısı olarak yıllarca çalıştıktan sonra, ‘**ormanlara**’ yönelmiş. *Smoky Mountains*’de yaşıyor ve önemli ödüller kazanan son romanının “*dahiyane*” olduğu söyleniyor.

Avrupalılar, Amerika kıtasına geldiklerinde,
dört sonsuz ormanla kaplıymış orası.

Bugün, onların %98'ini yok etmiş mevcut '*uygarlık*'!

Powers'a kendi kendine '**dur**' dedirten,
bunu öğrenmek ve *katliamdan* kurtulmuş
bin yıllık bir **kızılağaç**'ı tanımak olmuş.

*"Diğer canlılarla birlikte var olmanın yerine,
onları kurulu hayatın bitmez tükenmez talepleri için
"source" olarak gören bir yaşam tarzı süremezdi, süremedi,
dünyayı ve hayatı işte buraya getirdi"*
diyor, Powers.

Ağaçların müthiş 'dayanışmalı, haberleşmeli,
dara düşenin yardımına koşan,
müthiş "**kominal**" yaşamını anlatıyor.

Ağaçları, tekrar '*insanlığın bir parçası*',
bir "**fert**" olarak kabul edecek yepyeni bir düzenin,
hakiki bir '**çıkış**' olabileceğini söylüyor.

Fransız televizyonunda izlediğim
Danimarkalı bir *primatolog*,
"İnsan Kant'ın sandığından daha emosyonel bir varlıktır"
diye düşündüğünü bütün kalbimle ona katılarak
dinlediğim Frans de Waal,
neredeyse onu yastan, acıdan kurtaracak bir aşığı
kutsayacak hale dönüşen acıklı halimizden
'insana dönebilmemiz' için
"duygulu hayvanları" anlatıyordu.

Onlarla birlikte yaşamaya dönebilsek,
belki "*daha iyi bireyler*" olabileceğimiz için.
Apartmanda kedi- köpek beslemek değil sözünü ettiği.

"İnsanın '**yeryüzülü**' diğer canlılarla

(ağaçla, hayvanlarla,...)
feci geçmişinin bugünkü vardığımız yerin
asıl belirleyicisi oluşu”:

Anlatmaya çalıştıkları bu,
kendine ‘*modern*’ diyenlere.

“**Yeryüzülü insan**”, bunu görmemiz,
destek vermemiz
ve öyle yaşamaya başlamamız demek.

Geçtim iklim değişikliğinin sebebini
sistemin kendisi gibi değilmiş de,
ona iliştilmiş “*yan bir dosya*” gibi görmenin
kentlilerin sohbetlerine kazandırdığı sosyal ‘*şıklığı*’;
bir aymazlık da, sadece “*fosil yakıt meselesine*”,
ya da “*naylon market poşetine*” indiriyor,
öyle göstermek istiyor
bu ‘**büyük bir felaket olarak**’
içinde bulunduğumuz *çıkma*zı.

Bunun da bir geçiştirme olduğunun görmezden gelinmesi, yada diyelim
ki bir *bilinç yoksunluğu*, ortalığı daha da bulandırıyor.

Bu ‘öyleymiş gibi görünme’ kurnazlığının adını da koymuş gerçek
çevreciler: *Greenwashing*”!

Sonra, ‘mevcut kapitalist tüketim düzenine dayanmış **hayat**’
aynen sürsün diye, gece gündüz çalışıyor.
Biniyor Bay veya Bayan *Tycoon* veya profesyonelleri özel uçaklarına,
her gün bir başka yere uçuyor. **Sistem** için.

Bu tür bir “*çevre dostu*” oluşun da,
sonuçta bir ‘*geçiştirme*’ olduğunun
görmezden gelinmesi,
yada hafifleterek diyelim ki,
bir *bilinç yetersizliği*,
ortalığı daha da bulandırıyor.

“Ben de sendenim, çevreyle ilgiliyim”!

Hayır, değilsin.

Çünkü sistemin göbeğindesin.

İklim değişikliği, küresel ısınma denilen şey de ,

“kapitalist sistemin ta kendisi”

çünkü.

. Hem o, hem de bu olamazsın.

Maalesef.

Ama şükür ki, birçok kişi de meselenin çok daha derin **özünü** anlatmaya çalışıyor, asıl demek istediğim de bu.

“Büyümeden vazgeçmek’

(“degrowth” ya da “agrowth”) diyen, bunların üzerinde çalışan kimi gencecik bilim insanları da var, mesela.

Onların ‘azınlıkta’ olmasında bütün mesele.

Seslerinin, sonuçta sistemi *yamamaya* çalışan görüşlerle bastırılmasında.

Hep öyledir.

Geç öğrendiğim için henüz okuyamadığım

ama ısmarladığım,

‘yaşam tarzının aynı şekilde sürdürülmesini’

‘loş’ arkalara atan,

‘dünyayı kurtarmak’ için ise,

-çoğu ‘*teknoloji esaslı yenilikler*’ e bel bağlayıp,

“şunların değişmesi, bunların derhal yapılması lazım!” vb

diye düşünenler için de yazılmış

bir roman varmış:

“You Don’t Have To Live Like This ” başlığı.

Yazarı Benjamin Markovitz.

“*Slicon Valley’s-can-do-culture*” diye bir şey de varmış meğer.
Ona cevapmış o kitap,
onun ‘*limitleri*’ üzerine yazılmış.

Yani: **İdealizm** ölmedi, diyeceğim bu.

not

* “*Dünya Vatandaşı*” ya da “*Dünyalı*”

Yeri gelmişken bu konudaki düşüncemi yazmak istiyorum.

Özünde bir ‘*zihniyet kodu*’ bu tanım.
Modern bir ‘*aidiyet*’ isteği, çağdaş bir ‘*kimlik*’ olarak
kullanılmasını işitmek, görmek doğrusu beni üzüyor.

Dünya “*Küresel bir köy*” ...

‘Yeni Emperyalistler’ herhalde onun ‘*muhtarı*’.
Birileri de, o ‘*köyün vatandaşı*’. “*Dünyalılar*”.
Esas ‘*mülk sahiplerinin*’ ise,
‘**birkaç aile**’ olduğu söyleniyor.
Ama bunun kimileri için bir önemi yok.

Sözünü ettiğim ‘*zihniyet*’,
elbette *şematik* olarak
aşağı yukarı böyle bir şey...

Aslında niyet olarak elbette haklılar,
çünkü insan her yerde yaşayabilmeli,
çalışabilmeli vs. Bütün dünya onun muş gibi olmalı.
Bunlar kuşkusuz doğru.

Ama o kadar kolay mı, mesela ‘bir Türk’ olmamak?
Kolay mı olmalı?
Konsere başlarken, oturduğu piyano sehpasını değil de
piyanonun kendisini çeken
Karadenizli fıkrası sadece bir *fıkra* mı?

Benim idrakime uzak bunlar.

Ben buralıyım.

Dünyaya, onu anlamaya, kavramaya,
iyi olanı nerede olursa olsun görüp beğenmeye,
öğrenmeye, kendime katmaya,
tadını insanca çıkarmaya
dünyada kimseyi düşman gibi görmemeye,
ötekileştirmemeye
elbette açık ve hazırım.

Ama ben, 'buralıyım'.

Maneviyatım, müktesebatım,
mensubiyetim, mana dünyam
ve gerçekliğim bu.

Bir '**yeryüzülü insan**' olabilirim,
o **evrensel** arayışa bir şeyler katabilirim,
ne mutlu bana.

Ocak 2019

